

Çocuk Sosyal Hizmeti Kapsamında 3–6 Yaş Grubuna Yönelik Çocuk Kitaplarının İçerik Analizi

Content Analysis of Children's Books for the 3–6 Age Group within the Scope of Child Social Work

Merve Dalmaz, Yelda Yılmaz

Yazar Bilgileri	ÖZ
<p>Merve Dalmaz Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Hizmet, mervedalmaz@gmail.com</p> <p>Yelda Yılmaz Arş. Gör., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Hizmet, yelda.yilmaz@izu.edu.tr</p>	<p>Erken çocukluk dönemi, bireyin tüm yaşamını etkileyen bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim temellerinin atıldığı kritik bir evredir. Bu bağlamda, çocuk edebiyatı, yalnızca bir anlatım aracı olmanın ötesinde; çocukların dünyayı anlama biçimlerini, duygularını ifade etme becerilerini ve sosyal farkındalıklarını destekleyen güçlü bir iletişim aracı olarak değerlendirilmektedir. Özellikle resimli çocuk kitapları, görsel unsurlar yoluyla çocukların zihinsel temsillerini etkileyebilmektedir. Bu çalışmanın amacı, 3-6 yaş aralığındaki çocuklara yönelik olarak yayımlanmış 26 resimli çocuk kitabının kapak görsellerini içerik analizi yöntemiyle incelemek ve elde edilen bulguları çocuk sosyal hizmeti bağlamında değerlendirmektir. Analizler sonucunda, ayrımcılık, engellilik, ihmal ve istismar, travma, hastalık, davranışsal problemler, aile içi problemler, göç ve nörogelişimsel bozukluklar olmak üzere dokuz ana tema belirlenmiştir. Bu temaların kapak görsellerinde doğrudan betimlemeler veya sembolik anlatımlarla temsil edildiği gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgular, çocuk kitaplarının yalnızca eğitici ya da eğlendirici içerik sunan yayınlar olmaktan öte, çocukların yaşadıkları sosyal sorunları tanımlarına, duygusal farkındalık geliştirmelerine ve psikososyal açıdan güçlenmelerine olanak tanıyan önemli araçlar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, çocuk edebiyatı ile sosyal hizmet disiplini arasındaki çok yönlü ve işlevsel ilişkiyi açık bir biçimde ortaya koymakta; sosyal hizmet uzmanlarına yönelik önleyici ve destekleyici müdahale stratejilerinde çocuk kitaplarının nasıl kullanılabilceğine dair önemli bir zemin sunmaktadır.</p>
Makale Bilgileri	ABSTRACT
<p>Anahtar Kelimeler Sosyal hizmet Çocuk sosyal hizmeti Çocuk kitapları Sosyal sorunlar</p> <p>Keywords Social work Child social work Children's books Social problems</p> <p>Makale Geçmişi Geliş: 20.05.2025 Kabul: 13.10.2025</p>	<p>Early childhood is a critical period during which the foundations of cognitive, emotional, and social development—shaping an individual's entire life—are established. In this context, children's literature is considered not merely a medium of storytelling, but a powerful means of communication that supports children's ways of understanding the world, expressing emotions, and developing social awareness. In particular, picture books can influence children's mental representations through visual elements. The aim of this study is to analyze the cover illustrations of 26 picture books published for children aged 3 to 6 using content analysis, and to evaluate the findings within the context of child social work. The analysis identified nine main themes: discrimination, disability, neglect and abuse, trauma, illness, behavioral problems, intra-family issues, migration, and neurodevelopmental disorders. These themes were found to be represented on the book covers either through direct depictions or symbolic imagery. The findings suggested that children's books were not merely educational or entertaining publications, but also served as important tools that enabled children to recognize social problems they might face, develop emotional awareness, and strengthen their psychosocial well-being. In this respect, the study clearly demonstrated the multidimensional and functional relationship between children's literature and the field of social work, offering a valuable foundation for how children's books could be utilized in preventive and supportive intervention strategies by social work professionals.</p>

Giriş

Sosyal hizmet, geçmişten bugüne gelişme potansiyelleri desteklenmesi gereken, kendi beceri ve yetenekleri ile toplumsal hayatın mevcut standartlarına ulaşmakta veya bu standartları sürdürmekte zorluk yaşayan, mali açıdan yeterli imkânı olmayan, fizyolojik veya psikolojik engeli olan birey veya gruplarla çalışmalar yürüten bir disiplindir (Hong, 2014). Çocuklarla sosyal hizmet, çocukların sağlıklı gelişimini teşvik etmek, temel ihtiyaçlarını karşılamak ve onları çeşitli risk faktörlerine karşı korumak amacıyla yürütülen profesyonel müdahaleleri kapsamaktadır. Bu uygulamalar, çocuğun üstün yararını temel alarak eğitim, sağlık, barınma, aile yaşamı ve korunma gibi temel hakların güvence altına alınmasına odaklanır. Bireysel düzeyde çocuklara yönelik destek sunmanın yanı sıra, çocuklarla sosyal hizmet aynı zamanda toplumsal düzeyde koruyucu, önleyici ve destekleyici sistemlerin geliştirilmesini de içerir (Payne, 2021). Sosyal hizmet uzmanları, çocukların karşı karşıya olduğu sosyal, duygusal ve yapısal zorlukları tanımlayarak, onların güçlenmesini ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını sağlamayı amaçlamaktadır (Dominelli, 2009).

Erken çocukluk dönemi, bireyin yaşam temellerinin atıldığı, özel bakım ve korunma gerektiren son derece hassas bir gelişim evresidir. Bu dönemi sağlıklı biçimde geçiren bireylerin, ileriki yaşamlarında üretken, eleştirel düşünebilen, bilimsel problem çözme becerisi gelişmiş, hak ve sorumluluklarının bilincinde, etkili iletişim kurabilen, psikolojik açıdan dengeli ve sosyal çevresiyle uyumlu bireyler olarak topluma katılması beklenmektedir (Özmert, 2006). Ancak gerek Türkiye’de gerekse dünya genelinde pek çok çocuk bu potansiyele ulaşma imkânından yoksun kalmakta; yoksulluk, ihmal, istismar, aile içi şiddet, sokakta yaşama ya da çalıştırılma gibi olumsuz yaşam koşullarına maruz kalmaktadır. Bu tür olumsuzluklar, çocukların biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişim alanlarını ciddi biçimde tehdit etmekte ve onların sağlıklı bir birey olarak topluma katılımını engellemektedir.

3-6 yaş aralığı, çocukların sağlıklı bir şekilde gelişim gösterebilmesi açısından oldukça önem arz etmektedir. Bu yaş aralığında çocukların hayal dünyaları oldukça geniştir. Gerçek olan durumla masalı birbirinden kolayca ayırt etmekte zorlanırlar (Özdemir vd., 2012). Özellikle bu yaş aralığındaki bir çocuk için en güçlü sosyal unsur genellikle sözcükler olmaktadır (Çer, 2014). Resimli çocuk kitapları, çocuğun olumlu veya olumsuz davranışları hayal dünyasından gerçek dünyaya aktarımını kolaylaştıran araçlardan birisidir. Bu bağlamda çocuk kitapları vasıtasıyla verilen mesajlar, çocukların psikososyal gelişimi açısından önemli olduğu için özenle hazırlanıp okurlara sunulmalıdır. Ayrıca çocuğun kişiliğini de şekillendirerek kendi ile ilgili bilgiler edinmesine, yaşadığı çevreyi keşfetmesine, dezavantajlı bireylere yönelik farkındalık kazanmasına olanak sağlamaktadır.

Resimli öykü kitaplarında, kapak tasarımı oldukça önemlidir. Okumaya yeni başlayan çocukların özellikle bir kitabı seçmesinin temel sebebi; kapak tasarımında yer alan resimler, renkler ve

kelimelerdir (Çabuk vd., 2017). Görsellerin, okurun yaş grubuna göre ilgi çekici olması, renklerin birbiri ile ahengi okurun algı dünyası için çok önemlidir (Karataş, 2016). Okur, kitap kapağından edindiği ilk izlenimle kitabın içeriği hakkında da bilgi edinebilmelidir. Özellikle küçük yaş aralığında yer alan okuru ilk görüşte etkisi altına alamayan bir kapak tasarımı, okur ile kitap arasındaki bağın gelişimini engelleyebilmekte ve duyuşsal yönden etkisini azaltabilmektedir (Çer, 2016). Kitap kapağı okur tarafından ilgi çekici olmalı, içeriği ile ilgili yordayıcı öğeleri barındırmalı ve aynı zamanda okuyucuya hayal kurduracak şekilde iyi tasarlanmalıdır (Nodelman, 2009).

Bu çalışmanın amacı, 3–6 yaş grubuna yönelik resimli çocuk kitaplarının kapak görsellerinde, çocuk sosyal hizmeti bağlamında yer alan risk ve koruyucu unsurların görsel temsillerini belirlemek ve bu temsilleri nitel içerik analizi yöntemiyle değerlendirmektir. Bu kapsamda, bir vakıf üniversitesine bağlı çocuk kütüphanesindeki 4.315 eser arasından önceden belirlenmiş ölçütlere uyan 26 resimli çocuk kitabı seçilmiş ve kapak tasarımları sistematik biçimde analiz edilmiştir. Erken çocuklukta resimli kitapların toplumsal farklılıkları tanıma, empati kurma ve değer geliştirme süreçlerine katkı sağlayabildiğine ilişkin bulgular (Arizpe ve Styles, 2016; Sipe, 2008), kapağın “ilk temas” işlevinin bu incelemede kuramsal dayanak olarak ele alınmasını gerektirmektedir.

Çalışmanın beklenen katkısı iki yönlüdür. Kuramsal düzeyde, çocuk edebiyatı ürünlerinin görsel unsurlarında risk ve koruyucu temsillerin örüntülerini ortaya koyarak erken çocukluk alanındaki psikososyal farkındalık alanyazını zenginleştirmektedir. Uygulama düzeyinde ise sosyal hizmet uzmanları, eğitimciler ve kütüphaneciler için resimli kitapları seçme, kullanma ve müdahale tasarımlarına entegre etme süreçlerinde yararlanılabilecek kanıta dayalı çıkarımlar sunmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Araştırmada nitel araştırma modeli benimsenmiş ve veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmıştır. Bu yaklaşım, çocuk kitaplarının görsel içeriklerinin derinlemesine incelenmesini ve tematik açıdan yorumlanmasını mümkün kılmaktadır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Örneklem grubunu belirlemek amacıyla bir vakıf üniversitesine bağlı çocuk kütüphanesinde yer alan toplam 4.315 çocuk kitabı sistematik olarak taranmıştır. Tarama sürecinde aşağıdaki ölçütler temel alınmıştır:

- Dezavantajlı durumda olma hâlinin kitapta doğrudan ya da dolaylı olarak yer alması (örneğin engellilik, göçmenlik, toplumsal dışlanma gibi temaların konu ya da karakter düzeyinde işlenmesi),
- Kitabın 3–6 yaş aralığına yönelik olarak hazırlanmış olması,

c) Öyküleyici bir yapıya sahip olması (bir kurguya sahip olması).

İlk tarama sonucunda bu ölçütlerden en az birini karşılayan 138 kitap belirlenmiştir. Ardından, tüm ölçütleri eşzamanlı olarak sağlayan 26 resimli çocuk kitabı, derinlemesine incelemeye alınmak üzere örnekleme dâhil edilmiştir. Bu seçim, çalışmanın amacı doğrultusunda içerik açısından homojen ve tematik olarak odaklanmış bir örneklem oluşturmayı hedeflemiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada veri analiz yöntemi olarak içerik analizi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2016) içerik analizini “birbirine benzer verileri belirli kavramlar ve temalar içerisinde dâhil etmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamak” şeklinde tanımlamaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak seçilmiş 26 resimli öykü kitabının kapağında yer alan görsellere içerik analizi yapılarak yorumlamaları yapılmıştır.

Güvenirlilik için verilerin analizinde kodlama kontrolünün yapılabilmesi ve araştırmacılar arası kodlama uyumunun yeterli olup olmadığına ulaşılması amacıyla veriler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Kodlayıcı uyumu, Miles ve Huberman’ın (2019) önerdiği “güvenirlilik=görüş birliği/(görüş birliği+görüş ayrılığı)” formülü kullanılarak hesaplanmış ve %92,3 olarak bulunmuştur. Miles ve Huberman (2019) ile Patton’a (2014) göre kodlayıcılar arası güvenirliliğin en az %80 olması beklenmektedir. Bu bağlamda elde edilen %92,3’lük oran, araştırmacılar arası yüksek düzeyde görüş birliği olduğunu ve içerik analizinin güvenirliliğinin sağlandığını göstermektedir.

Bulgular

Veri analizi sonucunda çocuklarla sosyal hizmet kapsamında ele alınabilecek dokuz ana tema ve bu temaların alt temaları oluşturulmuştur. Bu temalar alt başlıklar halinde sunulmuş ve incelenen kitapların kapak görselleri tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Ana Temalar ve Alt Temalar

<i>Ana Temalar</i>	<i>Alt Temalar</i>
Ayrımcılık	Kültürel/etnik farklılık, toplumsal norm, nezaket/empati vurgusu, farklılıklara saygı, aidiyet, güç asimetrisi simgeleri, stereotip, dışlanma/ötekileştirme
Engellilik	Mobilite desteği (tekerlekli/yardımcı aygıt), metinsel etiket/ifşa, öz-yeterlik, işitme engelli çocuklarla ortak üretim/katılım, görme engeline yönelik erişilebilir tasarım/dil
İhmal ve İstismar	Gizlilik/sır imgesi, tehlike/uyarı rengi, yetişkin–çocuk mesafesi, güvenli davranış vurgusu
Travma	Çöküş/enkaz metaforu, savaş, doğal afet, askerlik, kayıp–yas, dayanışma, umut ışığı/yeniden toparlanma
Hastalık	Tıbbi nesne/bağlam (serum, yatak, maske), hastanede yatış, bakım veren temsili, rahatlatıcı obje, beslenme problemi
Davranışsal Problemler	Zorbalık, öfke/öfke kontrolü, sınır–kural, akran etkileşimi/çatışma
Aile içi Problemler	Boşanma/ayrılık, iki ev/iki mekân, üvey ebeveyn, aile uyumu, kardeş kıskançlığı
Göç	Yol/valiz/ulaşım simgeleri, mekânsal süreksizlik, belirsizlik/karanlık, aile bütünlüğü–kopuş, yer değiştirme, kaçış anlatısı
Nörogelişimsel Bozukluklar	Duyusal hassasiyet, otizm spektrumuna ilişkin farkındalık, özel öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği, dağınıklık

Ayrımcılık Teması

Ayrımcılık teması kapsamında “Cemile Çinli ve Zenci Arkadaşlarını Çok Seviyor”, “Gülümse Lütfen Bino” ve “Puanlı Zebra Ponti” olmak üzere üç kitap incelenmiş ve Tablo 2’de kapak görselleri sunulmuştur.

Tablo 2. Ayrımcılık Teması Kapsamında İncelenen Kapak Görselleri

Tema	Kapak Görselleri
Ayrımcılık	

“Cemile Çinli ve Zenci Arkadaşlarını Çok Seviyor” isimli çocuk kitabının görselinde farklı etnik kökenlerden çocukların dostane bir şekilde bir araya geldiği ve sarı, mavi, pembe gibi tonların sıcak bir atmosfer oluşturulmaya çalışıldığı dikkat çekmektedir. Görselde, farklı ten renkleri ve fiziksel özelliklerle çocukların betimlenmesi olumlu bir çeşitlilik mesajı içerirken bu durumun başlıkla uyumlu bir şekilde ele alınması gerektiği açıktır. Çünkü başlıkta kullanılan “Çinli” ve “zenci” ifadeleri, metnin kültürel ve dilsel olarak tartışmaya açık yönlerini ortaya koymaktadır. “Zenci” ifadesi, tarihsel bağlamda negatif bir çağrışım içermekte ve bu tür ifadelerin bireyler üzerindeki etkisi ayrımcılık ve ötekileştirme ile ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda, kitap başlığı çocukların erken yaşta farklı kültürel gruplara dair algılarının şekillenmesinde olumsuz bir etki yaratabilir. Kitap, “Karakter Eğitimi” başlığı altında değerlendirildiğinde çocuklara farklı kültürlere karşı hoşgörü ve sevgi geliştirme gibi olumlu mesajlar verme amacı taşımaktadır.

Kitabın başlığı, hedef kitlenin duygusal gelişimine hitap eden bir ifade ile yapılandırılmıştır. “Gülümse Lütfen” ifadesi, çocuklara empati, pozitif iletişim ve nezaket gibi sosyal becerilerin önemini vurgulamakta dolaylı olarak mutlu bir sosyal çevrenin oluşumuna katkıda bulunabilecek bir mesaj sunmaktadır. Başlıkta yer alan “Bino” karakter adı, çocukların özdeşim kurabileceği bir figürün varlığını ima ederek kişiselleştirilmiş bir öğrenme deneyimi sunar. Kapakta yer alan görsel, “Bino”nun bir grup penguenle birlikte resmedildiği bir sahneyi içerir. Penguenlerin ve Bino'nun yüz ifadeleri, beden dilleri ve aralarındaki etkileşim, sıcak ve dostane bir ortamı temsil etmektedir. Bu bağlamda, görsel, çocukların grup içindeki uyum, arkadaşlık ve farklılıklara saygı gibi temel sosyal değerleri anlamalarına katkı sağlayabilecek unsurlar içerir. Penguenlerin siyah-beyaz kontrastı ve Bino'nun kıyafetlerinde kullanılan canlı renkler görsel ilgiyi artırırken, karakterlerin farklılığını vurgular.

Bino'nun yüz ifadesi ve penguenlerle olan etkileşimi, sosyal çatışmalar ve çözüm yolları üzerine çocukların düşünmesini teşvik edebilir.

“Puanlı Zebra Ponti” isimli çocuk kitabının başlığında kullanılan “puanlı” sıfatı, ana karakterin fiziksel farklılığına vurgu yapmaktadır. Zebraların siyah-beyaz çizgili deseni ve Ponti'nin puanlı görünümü, görsel kontrast sağlayarak ana karakterin farklılığını öne çıkarmaktadır. Ponti'nin diğerlerinden farklı oluşu, çocuklara “farklı olmanın normal olduğu” mesajını eğlenceli bir şekilde iletebilir. Ponti'nin üzgün yüz ifadesi, hikâyede bireysel farklılıklar nedeniyle karşılaşılan zorlukların işlenebileceğini düşündürmektedir. Diğer zebraların farklı ifadeleri ve beden dilleri, çeşitlilik içinde uyum ve sosyal dinamiklere dikkat çekerken duygusal okuryazarlık gibi becerilerin gelişimine de katkı sağlayabilir. Görsel, bireylerin kendilerini farklı hissettiği durumlarda karşılaşılabilecekleri duygusal süreçleri çocuklara öğretmek için bir araç olarak değerlendirilebilir.

Engellilik Teması

Engellilik teması kapsamında “Küçük Karga Ne Gördü?”, “Renklerin Kara Kitabı” ve “Farklı ama Aynı” olmak üzere üç kitap incelenmiş ve Tablo 3'te kapak görselleri sunulmuştur.

Tablo 3. Engellilik Teması Kapsamında İncelenen Kapak Görselleri

Tema	Kapak Görselleri		
Engellilik			

Kitabın başlığı “Küçük Karga Ne Gördü?” sarı renkli harflerle sol üst köşeye konumlandırılmış ve anlam bakımından oldukça merak uyandırıcı olarak oluşturulmuştur. Çocukların doğal öğrenme sürecinde önemli bir yere sahip olan keşif ve gözlem becerilerini teşvik etmektedir. Kapak resminin merkezinde bir karga ve çeşitli hayvanlar yer almaktadır. Kapakta yer alan karga, siyah tüyleri ve parlak siyah gözleri ile dikkat çekmektedir. Karganın tek gözü yerine iki gözünün de okuyucuya dönük olması ve diğer hayvanların aksine ters yöne uçuşması bir farklılık arz etmektedir. Kitabın sol tarafında ise kargaya doğru neşe ile koşan ve fark edilmeyi amaçlayan birçok hayvan yer almaktadır. Ayrıca bu hayvanların farklı renk ve türde olmaları, bireysel ve toplumsal farklılıkları rağmen uyum içerisinde olabilmeyi de akıllara getirmektedir. Kitabın sağ alt tarafında yazan, “İşitme engelli çocuklarla birlikte yazılmıştır.” cümlesi engellilik temasına vurgu yapmaktadır.

“Renklerin Kara Kitabı” ifadesi, rengârenk bir dünyayı kara bir zeminde keşfetme fikrini sunan ilginç bir zıtlık yaratmaktadır. Bu ifade, çocuklarda renklerin farklı bağlamlarda nasıl algılanabileceğine dair bir farkındalık oluşturmayı hedefliyor olabilir. Kapakta yer alan siyah zemin üzerine beyaz çizgilerle tasarlanmış bitki ve yaprak motifleri, doğa temasıyla sakin ve huzurlu bir atmosfer yaratmaktadır. Görselin minimalist yapısı, dikkat dağıtmadan içeriğin özüne odaklanmayı sağlamaktadır. Kapakta kullanılan siyah zemin, renklerle zıtlık oluşturması açısından stratejik bir seçim gibi algılanmaktadır. Kitap kapağı, renklerin farklı algılanışı, karanlıkta keşif ve görme engelliliği konularının işlendiğini düşündürmektedir. 3-6 yaş grubu çocuklar, renkler aracılığıyla duygularını ifade etmeyi öğrenirken “renkler” ve “karanlık” gibi bazı soyut kavramlar üzerinden farkındalık kazanırlar. Siyah zemin, çocuklarda merak uyandırmak ve renklerin karanlıkla kontrastını deneyimlemeleri için pedagojik bir araç olarak işlev görmektedir.

“Farklı ama Aynı” başlığı hem dikkat çekici hem de düşündürücü bir ifadeye sahiptir. Bu ifade, çocuklarda hem bireysel farklılıkların hem de ortak insanî değerlerin önemine dair farkındalık geliştirmeyi hedeflemektedir. Kapakta bir tepe üzerinde üç keçi resmedilmiştir. Ortadaki keçinin tekerlekli bir destek cihazıyla hareket ediyor olması, fiziksel farklılıklar ve engellilik temalarına işaret etmektedir. Görsel, diğer iki keçinin dostane ve destekleyici duruşlarıyla birlikte empati, dayanışma ve kabul mesajlarını görsel bir şekilde ifade etmektedir. Bu kompozisyon, çocukların sosyal ilişkilerde farklılıkları nasıl anlamlandırabileceklerine dair güçlü bir görsel model sunmaktadır. Kitap kapağı, pedagojik mesajlar taşımaktadır; özellikle fiziksel engellilik gibi önemli bir sosyal meseleyi ele alarak çocukların empati becerilerini geliştirme potansiyeline sahiptir. Görseldeki dostluk ve yardımlaşma temaları, çocukların sosyal farkındalık ve grup içindeki rollerini anlamalarına katkı sağlayabilir.

İhmal ve İstismar Teması

İhmal ve İstismar teması kapsamında “Sır Versem Saklar mısın?”, “Ben Herkesle Gitmem ki!” ve “Ben Kaybolmam” olmak üzere üç kitap incelenmiş ve Tablo 4’te kapak görselleri sunulmuştur.

Tablo 4. İhmal ve İstismar Teması Kapsamında İncelenen Kapak Görselleri

Tema	Kapak Görselleri		
İhmal ve İstismar			

Kitabın başlığı olan "Sır Versem Saklar mısınız?", doğrudan çocukların sosyal ilişkilerinde sıklıkla karşılaştıkları bir duruma işaret etmektedir. Başlıkta özellikle "Sır" kelimesinin kırmızı renkle, diğer kelimelerin ise mavi renkle yazılmış olması merak uyandırıcıdır. Burada kırmızı rengin tehlike arz eden veya uyarı teşkil eden durumlarda kullanıldığı bilinmekte olup kapakta da bu amaçla kullanılmış olabileceğini akla getirmektedir. Kapakta, elleriyle ağzını kapatan bir çocuk figürü yer almaktadır. Bu görsel ise sır saklama, konuşmama veya bir durumdan rahatsız olma gibi farklı şekillerde yorumlanabilir. Çocuğun yanaklarındaki renklendirme işlemi, utanç belirtisi olabileceğini düşündürmektedir. Bu kapak görseli, istismar gibi durumlarda çocukların duygusal durumlarını sembolize edebilir. Özellikle, bir durumun açıklanmaması gerektiği hissini uyandırabilecek bir anlatım, istismar mağduru çocuklar için yanlış mesajlar verebilir. Kitabın sağ alt köşesinde bulunan kapağı yarı açık kutu sır, saklama, açığa çıkarma ya da gizlilik gibi kavramları işaret ederken kutunun etrafında yer alan, "Çocuklarımızla konuşalım!" ifadesi ise ebeveynlerin çocukları ile sırlar hakkında konuşmaları gerektiği mesajını vermektedir.

Kitabın başlığı "Ben Herkesle Gitmem ki!", çocukların bireysel güvenliklerini sağlama konusunda önemli bir mesaj taşımaktadır. "Gitmem" ifadesinin kararlılık içermesi, çocuklara kendi sınırlarını koruma ve güvenliklerini önceliklendirme mesajı vermektedir. Kapakta yer alan görsel, bir çocuğun belirgin bir tereddütle arkasında duran bir yetişkine karşı mesafe koyduğunu göstermektedir. Çocuğun ellerini göğsünde bağlaması, kendini koruma isteğini yansıtmaktadır. Yetişkin figürünün tam olarak görünmemesi (sadece şemsiye ve eli görülmektedir), yabancılık hissini pekiştiren bir detaydır. Küçük bir köpeğin sahnede yer alması, çocuğun güvenlik arayışına destek olan bir arkadaş ya da metaforik bir koruyucu olarak yorumlanabilir. Görsel, çocuğun karşı karşıya kaldığı potansiyel bir tehdit durumunu sembolize ederken, aynı zamanda kendini koruma becerisini vurgulamaktadır. Kitap kapağı, yabancılara karşı dikkatli olma, ihmal ve istismar, bireysel sınır koyma ve güvenlik bilinci gibi önemli konuları çocuklara aktaracak bir hikâyeyi işaret etmektedir. Çocuğun kırmızı kıyafeti, dikkat çekiciliği artırırken aynı zamanda güvenlik konularındaki bir uyarıyı çağrıştırmaktadır.

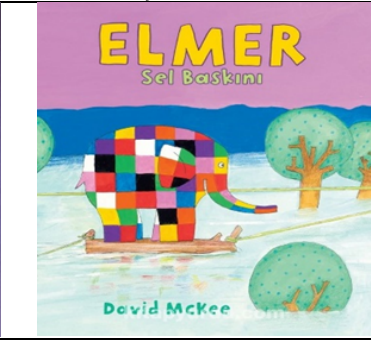

"Ben Kaybolmam" başlığı, olumlu bir dil kullanımı ile çocuklara cesaret ve problem çözme becerisi kazandırma açısından önemli bir pedagojik mesaj içermektedir. 3-6 yaş grubunda kaybolma korkusunun sıkça görüldüğü göz önüne alındığında başlık çocukların endişelerini azaltabilecek bir mesaj taşımaktadır. Kapakta bir yetişkinin çocuğa rehberlik ettiği bir sahne yer almaktadır. Çocuğun yetişkine yönelik dikkatli bakışları ve güven arayışı, çocukların böyle durumlarda destek aramaları gerektiği mesajını güçlendirmektedir. Üniforması ve üzerindeki armasıyla polis memuru olduğu anlaşılan kadının çocuğun başını şefkatle okşuyor oluşu, potansiyel bir tehlikeden ziyade güvenli bir rehber olduğu hususuna dikkat çekmektedir. Arka planda yer alan "Kayıp" ve "Aranıyor" yazılı çerçeveler, kaybolma durumunun ciddiyetini vurgularken ihmal veya istismar durumlarında

çocukların kendilerini nasıl koruyabileceklerini sorgulamaları gerektiğine dair bir bilinç oluşturabilir. Ayrıca kapaktaki görselde yetişkinin güvenilir bir rehber olarak temsil edilmesi, çocukların doğru kişilerden yardım isteme davranışını teşvik edebilir.

Travma Teması

Travma teması kapsamında “Asker Fil”, “Elmer Sel Baskını” ve “Halepli Zeynep” olmak üzere üç kitap incelenmiş ve Tablo 5’te kapak görselleri sunulmuştur.

Tablo 5. Travma Teması Kapsamında İncelenen Kapak Görselleri

Tema	Kapak Görselleri		
Travma			

Başlık olan “Asker Fil”, çocuklara tanıdık bir hayvan figürüyle askerlik gibi kavramsal olarak karmaşık bir temayı birleştirerek dikkat çekmektedir. “Asker” kelimesi, savaş, disiplin, güç ve koruma gibi kavramları çağrıştırırken küçük yaş grubundaki çocuklar için bu terim soyut ve dolaylı anlamlar taşıyabilir. Kapakta, üzgün ve düşünceli bir fil karakteri resmedilmiştir. Filin duruşu ve yüz ifadesi, bir yük taşımaya ya da zor bir durumu kabullenmeyi ima eder. Bu görsel, askerlik ya da savaşın getirdiği duygusal yükleri ve travmatik etkileri sembolik bir şekilde aktarabilir. Arka planda yer alan kasvetli ortam ve kapalı alan tasviri, çatışma ya da zorlayıcı bir görev ortamını temsil edebilir. Kapaktaki fil karakteri, çocuklara güç ve sorumluluk gibi olumlu değerler sunmanın yanı sıra travma ve zorlayıcı durumlarla başa çıkma becerilerini geliştirme fırsatı sağlayabilir. Ancak savaş ve travma gibi temaların çocuklarda korku ve kaygı yaratmaması için içeriğin çok dikkatli bir şekilde işlenmesi gereklidir.

“Elmer Sel Baskını” isimli çocuk kitabı, çocuklara doğal afetler gibi gerçek yaşam olaylarına dair bilgi ve farkındalık kazandırmayı amaçlar niteliktedir. “Sel Baskını” ifadesi, çocukların doğrudan karşılaşabilecekleri bir doğal afet türünü açık bir şekilde ifade eder. Ancak çocukların bu tür olaylara karşı duyarlı olduğu ve travmatik etkiler yaratabileceği düşünüldüğünde kitabın içeriğinde olumlu, çözüm odaklı ve umut veren bir anlatımın yer alması kritik öneme sahiptir. Kapakta, Elmer renkli ve neşeli bir şekilde iplerle bağlanmış bir sal üzerinde sel sularında ilerlemektedir. Çevredeki ağaçlar su altında kalmış ancak görselde korkutucu bir hava yerine, renkli ve pozitif bir atmosfer yaratılmıştır. Elmer’in renkli yapısı, yüz ifadesi ve duruşu afet ortamında bile çözüm odaklı ve olumlu bir tutumu yansıtmaktadır. Bu yaklaşım, çocukların doğal afetleri bir öğrenmelerine ve anlamlandırmalarına

yardımcı olabilir. Ayrıca sel baskını gibi travmatik bir olayın pozitif bir çerçevede ele alınması, çocukların duygusal dayanıklılık geliştirmelerine katkıda bulunabilir.

Başlık, “Halep’li Zeynep” ifadesiyle, karakterin kimliğine ve hikâyesine doğrudan bir bağlam sunmaktadır. "Halep" kelimesi, çocuklar için soyut bir yer ismi olabilir ancak yetişkinlerin savaşla ilişkilendireceği bir anlam taşır. “Zeynep” ismi, kişisel ve sıcak bir bağ kurma potansiyeli taşıırken, başlıkta yer alan bu isim çocuklar için daha kolay bir ilişkilendirme sağlar. Başlıkta kullanılan dilin sade ve açıklayıcı olması, kitabın hedef kitlesi için uygun bir yaklaşımdır. Kapakta, Zeynep adındaki kız çocuğu, çatışma ve yıkımı sembolize eden bir arka plan önünde resmedilmiştir. Çocuğun elinde bir ayna tutması, travma sonrası kendini anlamlandırma ve yüzleşme temalarını çağrıştırabilir. Kız çocuğunun yüz ifadesi hüznün, keder, korku ve kaygı gibi duyguları açıkça yansıtarak hikâyenin duygusal yoğunluğunu hissettirmektedir. Yanında yer alan beyaz tavşan figürü, çocuk hikâyelerinde genellikle umut, masumiyet ve destek unsuru olarak kullanılır. Ancak Zeynep’in içinde bulunduğu görsel atmosfer (yıkılmış binalar ve koyu renkler), kitabın genel havasını daha karanlık hale getirmekte ve hikâyenin içeriğinde travma unsurlarının ağır olabileceğine işaret etmektedir. Kapakta kullanılan koyu mavi ve gri tonlar, savaş ve yıkım atmosferini yansıtırken Zeynep’in elbisesindeki canlı mavi renk, karakterin masumiyetini ve dirençliliğini öne çıkarmaktadır. Ayna figürünün altın sarısı çerçevesi, karanlık bir ortamda ışık ve umut unsuru olarak yorumlanabilir.

Hastalık Teması

Hastalık teması kapsamında “Caillou Emma’nın Fazladan Yemeği” ve “Cemile Hastanede Yatıyor” olmak üzere iki kitap incelenmiş ve Tablo 6’da kapak görselleri sunulmuştur.

Tablo 6. Hastalık Teması Kapsamında İncelenen Kapak Görselleri

Tema	Kapak Görselleri
Hastalık	

“Caillou Emma’nın Fazladan Yemeği” adlı çocuk kitabının başlığı, diyabet gibi soyut bir kavramı daha somut bir duruma indirgeyerek çocukların kolayca anlamlandırabileceği bir mesaj vermektedir. “Bir Diyabet Öyküsü” alt başlığı, kitabın eğitici bir yönü olduğunu açıkça belirtmekte ve “hastalık” ana temasına vurgu yapmaktadır. Kapakta, Caillou ve Emma adında iki çocuk karakter el ele tutuşarak birlikte yürümektedir. Emma’nın elindeki yemek çantası, kitabın diyabet temasıyla doğrudan ilişkilendirilmiş bir görsel semboldür. Görsel, dostluk, yardımlaşma ve dayanışma mesajları

da içerir. Diyabet gibi karmaşık bir konunun bu şekilde sosyal bir bağlama oturtulması, çocukların durumu anlamasını kolaylaştırır. Emma'nın yüzündeki kararlılık ve pozitif enerji, diyabetin yaşamı sınırlamayan bir sağlık durumu olarak algılanmasına katkıda bulunur. Arka planda yer alan elma ve yemek çantası görselleri, sağlıklı yaşam mesajı vermektedir. Kitap kapağı empati, farkındalık ve sağlıklı yaşam bilinci kazandırmak için etkili bir araç olarak değerlendirilebilir.

Başlık, "Cemile Hastanede Yatıyor", kitabın içeriği hakkında açık bir bilgi vermektedir. "Hastanede yatıyor" ifadesi, hastalık durumunu doğal ve sakin bir süreç olarak tanıtarak, bu yaş grubunda korku uyandırmaktan kaçınmaktadır. Kapaktaki görsel, Cemile adlı karakteri bir hastane yatağında, elinde oyuncak ayısıyla resmetmiştir. Arka planda görülen serum, bir hastane ortamını tanımlarken, bu yaş grubu için sade bir şekilde sunulmuştur. Detayların minimal tutulması, çocukların dikkati Cemile'nin durumuna odaklamasını sağlar. Cemile'nin yanında tuttuğu oyuncak ayı, çocukların hastanede duygusal destek bulabileceklerini ve yalnız olmadıklarını sembolize eder. Bu, çocukların hastane ortamını daha güvenli algılamasına yardımcı olur. Cemile'nin yüzündeki hafif hüznün, hastane sürecinin duygusal zorluklarını yansıtırken, çocukların Cemile ile empati kurmalarını da kolaylaştırır. Kitap, empati, güven ve sağlık farkındalığı geliştirmek için etkili bir araç olarak değerlendirilebilir.

Davranışsal Problemler Teması

Davranışsal problemler teması kapsamında "Rubi Çok Kaba Davranıyor", "Teo'nun Zorbalık Kitabı" ve "Cemile Kötü Söz Söylüyor" olmak üzere üç kitap incelenmiş ve Tablo 7'de kapak görselleri sunulmuştur.

Tablo 7. Davranışsal Problemler Teması Kapsamında İncelenen Kapak Görselleri

Tema	Kapak Görselleri
Davranışsal Problemler	

"Rubi Çok Kaba Davranıyor" adlı kitap kapağı, kaba davranışlara dikkat çekerek davranış problemlerine vurgu yapmaktadır. Kitabın alt başlığı "Minik Ejderhalarla Davranış Eğitimi" ise içerik hakkında daha fazla ipucu vererek eğitici bir kitap olduğunu vurgulamaktadır. Kapakta bir ejderha karakteri olan Rubi ön plandadır. Canlı kırmızı renklere sahip olan Rubi'nin sevimli ama aynı zamanda biraz kızgın veya hırçın ifadeleri, hikâyede kaba davranışların işlendiğini destekler niteliktedir. Ejderha karakterinin mizahi ve eğlenceli tasarımı, çocukların ilgisini çekmeyi hedeflerken arka planda yer alan

doğa manzarası (dağlar, bulutlar, güneş) kitabın sakin bir ortamda geçtiğini ve kaba davranışların bu barışçıl ortamda nasıl bir çatışma yaratabileceğine dair bir kontrast sunmaktadır. Rubi'nin kaba davranışlarını nasıl değiştirdiğine dair hikâyeye, erken çocukluk döneminde davranış yönetimi ve olumlu sosyal etkileşim becerilerinin kazandırılmasını amaçlar niteliktedir.

Kitabın başlığı "Teo'nun Zorbalık Kitabı", zorbalık teması etrafında şekillenen önemli bir sosyal sorunu ele aldığını açıkça ortaya koymaktadır. Başlıkta "Teo" ismi kullanılarak bir karaktere atıfta bulunulması, çocuk okuyucuları doğrudan hikâyenin içine çekmeye yönelik bir stratejidir. Kapakta yer alan çocuklar, denizde eğlenceli bir şekilde oynarken, yalnız bir çocuk sahilin kenarına doğru yürümektedir. Bu, zorbalık mağduru bir çocuğun grubun dışında bırakılmasını simgeleyen bir görseldir. Kıyıda yalnız duran çocuk, grubun dışında bırakılmıştır. Çocuğun vücut dili (başı öne eğik, omuzları düşük) ve yüz ifadesi, üzgün ve düşüncelidir. Bu durum, zorbalığa uğramış, dışlanmışlık ve yalnızlık hissini görsel olarak ifade etmektedir. Dışlanmış çocuğun vücut dili ve yalnızlığı, empati geliştirme ve zorbalığın zararlarını anlama açısından çocuklara öğretici bir mesaj sunmaktadır. Kumsalda renkli bir kaplumbağa ve ona doğru yönelen renksiz bir kaplumbağa resmedilmiştir. Bu figürler yalnız kalmış çocuğa eşlik edebilecek potansiyel bir arkadaşlık ve doğa sevgisi mesajını simgelemektedir. Ayrıca kaplumbağa figürü, yavaşlık, sabır ve dayanıklılığı temsil eder, bu da zorbalığa uğrayan bireylerin yaşadığı içsel dayanıklılığı ima edebilir.

"Cemile Kötü Söz Söylüyor" adlı çocuk kitabının kapağı, çocuklarda dil kullanımının sınırları ve sosyal etkileşimde sözlü davranışların etkisini ele alan pedagojik bir mesaj taşımaktadır. Görselin merkezinde yer alan Cemile karakteri, elleriyle ağzını kapatmış hâlde, şaşkınlık ve pişmanlık karışımı bir yüz ifadesiyle oyuncak ayıya bakar halde resmedilmiştir. Bu duruş, çocuğun söylediği sözün yanlışlığını fark ettiği ya da söyler söylemez sonuçlarını düşündüğü bir anı yansıtmaktadır. Cemile'nin gözlerinin geniş açık oluşu ve kaşlarının hafif yukarı kalkmış olması, anlık bir farkındalık ya da mahcubiyet duygusunu vurgulamaktadır. Hemen yanında yer alan oyuncak ayının sessiz, ifadesiz varlığı ise çocuğun bu davranışı karşısında sembolik bir tanıklık işlevi görmektedir. Ayrıca oyuncak ayı figürü ile çocukların duygusal durumlarını dışa vururken genellikle bağlandıkları nesnelere kurdukları ilişkinin de önemine dikkat çekilmektedir. Sol üst köşede yer alan "Karakter Eğitimi" etiketi, bu kitabın yalnızca bir hikâyeye kitabı değil, aynı zamanda çocukların sosyal becerilerini ve ahlaki gelişimini desteklemeyi amaçlayan bir eğitim materyali olduğunu da belirtir niteliktedir.

Aile İçi Problemler Teması

Aile içi problemler teması kapsamında "Bu Bebeği Hemen Geri Götürün!", "Annem ve Babam Ayrılıyor!" ve "Babasının Başka Evi Var" olmak üzere üç kitap incelenmiş ve Tablo 8'de kapak görselleri sunulmuştur.

Tablo 8. Aile İçi Problemler Teması Kapsamında İncelenen Kapak Görselleri

Tema	Kapak Görselleri		
Aile İçi Problemler			

Prof. Dr. Bengi Semerci'nin "Bu Bebeği Hemen Geri Götürün!" adlı kitabının kapağı, aileye yeni bir bireyin katılmasıyla birlikte çocuğun yaşadığı kıskançlık, dışlanma ve ilgi kaybı gibi duyguları çarpıcı bir görsellikle yansıtır. Ön planda yer alan, kollarını göğsünde birleştirmiş ve öfke ifadesi taşıyan kız çocuğu figürü; dikkat, sevgi ve onay ihtiyacının karşılanmaması durumunda çocuğun aile içindeki konumunu tehdit altında hissettiğini gösterir. Arka planda, kucağında bebekle birlikte gülümseyen anne-baba figürleri ise hem fiziksel hem duygusal mesafeyi simgeler niteliktedir. Bu görsel ayırım, çocuğun kendini dışlanmış hissettiği yeni aile düzenini vurgular. Başlıkta yer alan "Bu Bebeği Hemen Geri Götürün!" ifadesi, çocuğun yaşadığı duygusal çatışmayı doğrudan ve abartısız biçimde ifade ederken kitap kapağı genel olarak kardeş doğumu sonrası ortaya çıkan aile içi problemleri, çocuğun gözünden aktararak güçlü bir anlatı zemini sunar.

"Annem ve Babam Ayrılıyor!" adlı çocuk kitabının kapağı, ailede yaşanan boşanma sürecinin çocuk üzerindeki psikolojik etkilerini açık ve çarpıcı bir görsellikle yansıtmaktadır. Kapakta ön planda yer alan kız çocuğu, sırt çantasını tutmuş, doğrudan izleyiciye bakan bir pozisyonda resmedilmiştir. Yüz ifadesi incelendiğinde, kaygı, şaşkınlık ve belirsizlik duyguları dikkat çeker. Geniş açılmış gözleri ve hafif aralanmış dudaklarıyla, yaşadığı durum karşısında duygusal olarak hazırlıksız ve savunmasız bir hâlde sunulmuştur. Arka planda yer alan anne ve baba figürleri ise fiziksel olarak birbirinden uzak, gerilimli bir iletişim hâlinindedir; bu sahne, ebeveynler arası çatışmanın çocuk üzerindeki dolaylı etkilerini görsel düzeyde aktarır. Ön tarafta çocuğun yalnız konumlandırılması, boşanma sürecinde çocukların sıkça yaşadığı terk edilme ve güvensizlik hissine işaret eder. Görsel bütünlük, boşanmanın yalnızca bir yetişkin kararı değil, aynı zamanda çocuğun duygusal dünyasında önemli kırılmalar yaratan bir aile içi problem olduğunu güçlü biçimde ortaya koyar.

Can Göknil'in "Babasının Başka Evi Var" adlı kitabının kapağında beş çocuk figürü yer almakta ve bunlardan dördü bir şeylerle meşgul olmaktadır. Üçlü bir grup oluşturmuş çocuklardan ikisi birbirine sarılmış bir halde ve oldukça mutlu görünmektedir. Hemen yanlarında ellerini yukarı kaldırmış ve bir etkileşim halinde olan çocuk vardır. Ön tarafta rahat bir pozisyonla yere oturmuş bir kız çocuğu elindeki deftere resim çizer bir haldedir. Bu neşeli atmosferin aksine, sol ön tarafta yer alan

mor elbiseli ve gözlüklü bir kız çocuğu ise ne diğer çocuklarla ne de çevreyle bir etkileşim kurmaktadır. Yüzünde belirgin bir ifadesizlik ve içe dönüklük yer almaktadır. Bu karışıklık, çocuğun bulunduğu sosyal ortamda fiziksel olarak var olsa da duygusal olarak kendini dışlanmış veya ilgisiz hissettiğini düşündürmektedir. Sağ üstte yer alan yeşil elbiseli kadın figürü (muhtemelen öğretmen), çocuklara yönelmiş bir pozisyonda durmakta; bu da görselin bir okul veya sınıf ortamını ima ettiğini gösterir. Sol üstte ise açık kapıdan içeri bakan bir yetişkin kadın figürü yer almakta ve bu figür, çocuğun yaşamına dâhil olan bir ebeveyni (muhtemelen anne) temsil ediyor olabilir. Yalnızca anne figürünün resmedilmesi ve baba figürünün görselde yer almayışı kitabın başlığı olan Babasının Başka Evi Var ifadesiyle birleştiğinde, çocuğun ebeveyn ayrılığı sonucu oluşan yeni aile düzenine dair yaşadığı duygusal karmaşayı ve sosyal çevredeki uyumlanma çabasını sembolik olarak yansıtmaktadır.

Göç Teması

Göç teması kapsamında “Berenstain Ayları: Taşınma Günü”, “Mesajın Var Kırlangıç” ve “Yolculuk” olmak üzere üç kitap incelenmiş ve Tablo 9’da kapak görselleri sunulmuştur.

Tablo 9. Göç Teması Kapsamında İncelenen Kapak Görselleri

Tema	Kapak Görselleri
Göç	

Stan ve Jan Berenstain tarafından kaleme alınan ve “Berenstain Ayları” serisinin bir parçası olan “Taşınma Günü” adlı çocuk kitabının kapak tasarımı, çocukluk döneminde yaşanan yer değiştirme/göç deneyimlerinin duygusal boyutunu yansıtan sembolik öğeler içermektedir. Kapakta, bir ayı ailesinin merdivenlerden yukarı doğru çıkarken eşyalarını taşıdığı görülmektedir. Yetişkin karakterler güçlü, kararlı ve görev odaklı görünürken çocuk karakter arkada kalmış ve başını geçmişe – muhtemelen eski evlerine – çevirmiştir. Bu sahne, taşınma sürecinde çocuk ve yetişkin algısındaki farklılığı simgesel olarak yansıtır. Yetişkinler için taşınma pratik bir gereklilik olabilirken çocuk için bu değişim güvenli alanın kaybı, belirsizlik ve duygusal kopuş anlamına gelebilir. Ayrıca çocuğun basamakta geride kalmış olması, uyumlanma sürecinde yaşanan psikososyal gecikmeyi ya da duygusal direnç hâlini metaforik düzeyde ifade eder. Taşınan nesnelere (lamba, kutular, mobilya parçaları), mekânsal bağların taşınabilirliğini ve geçmişin bir kısmının geleceğe aktarılabilirliğini ima eder. Bu görsel öğeler, çocuklara aidiyet duygusunun mekânla sınırlı kalmadığını ve sevilen nesnelere yeni ortamlarda da güvenlik hissini yeniden inşa edebileceğini anlatmak için araç görevi görür.

Julia Donaldson'ın "Mesajın Var Kırlangıç" adlı kitabının kapağındaki görselde, çiçekli bir ağacın dalına konmuş iki kırlangıcın birbirine yaklaşmış, neredeyse dokunacak şekilde duran beden dilleri dikkat çekmektedir. Bu iki kuş göç sürecinde karşılaşma, vedalaşma ya da son bir haberleşme anını temsil ediyor olabilir. Kırlangıçlar, doğada mevsimsel göçleriyle bilinen, uzak mesafeleri aşan canlılardır; bu bağlamda kitap kapağındaki kuşlar, yalnızca fiziksel bir hareketi değil, aynı zamanda ayrılık, özlem, bağlılık ve yeniden kavuşma gibi soyut kavramları da sembolikleştiriyor olabilir. Etrafı saran çiçekler, kelebekler ve uçuşan diğer kuşlar ise göçün bireysel bir eylem olmadığı, doğada birçok canlının ortak kaderi olduğu duygusunu pekiştirir. Sarı arka plan, sıcak bir ilkbahar atmosferi yaratırken; göçün yalnızca kayıp ya da hüznün değil, aynı zamanda umut, yenilenme ve yeniden başlama ile ilişkili olduğunu ima eder. Bu görsel anlatım, çocukların göç gibi karmaşık bir kavramı doğanın döngüleri ve kuşların hikâyesi üzerinden daha yumuşak ve sezgisel bir biçimde kavrayabilmelerine olanak tanır.

Francesca Sanna'nın "Yolculuk" adlı kitabının kapağı, çocukların gözünden zorunlu göçü, ayrılığı ve belirsizlikle yüzleşmeyi simgesel öğelerle yansıtan zengin bir görsel anlatı sunar. Kompozisyonun merkezinde büyükçe bir bavul yığını yer alır. Göçün en somut temsili olan bu nesnelere, görselde duygusal bir yükü ve yer değiştirmeyi ifade eder niteliktedir. Görselin orta kısmında yer alan bir kız ve bir erkek çocuğunun edilgen duruşları, göç sürecinde yaşadıkları pasiflik, kontrol kaybı ve belirsizlik duygusunu yansıtır. Alt sağ köşede, uzun saçlı bir kadın figürü eğilmiş pozisyonda, bavul yerleştiriyor gibi görünmektedir. Bu figür, yolculuk öncesi hazırlığın fiziksel sorumluluğunu üstlenen bir yetişkini temsil ederken, aynı zamanda dağılan düzeni toparlama çabasının görsel karşılığı olabilir. Kapakta farklı yönlerde yerleştirilmiş taşıma araçları (tren, gemi, araba) ve kuş figürleri, göçün çok katmanlı, yönsüz ve belirsiz doğasını simgeler. Görselin çeşitli noktalarına konumlandırılmış, el ele tutuşan anne ve iki çocuğa ait küçük çizimler; yolculuk sürecindeki birlikteliği, güven arayışını ve karşılaşılabilecek belirsizlikleri düşündürmektedir. Kırmızı gözlü ve kırmızı sakallı bir adam figürü, kompozisyonun en üst kısmına yerleştirilmiş olup anne ve çocukların bu figüre doğru yöneldiği görülmektedir. Adamın hemen yanında yer alan karanlık silüet ise göçün tehdit, korku ve bilinmezlik gibi duygularla iç içe geçmiş yapısını simgesel biçimde yansıtır.

Nörogelişimsel Bozukluklar Teması

Nörogelişimsel bozukluklar teması kapsamında "Otizm Bazen", "Ben Yaramaz Değilim!" ve "Öğrenme Güçlüğü'nü Nasıl Yendim?" olmak üzere üç kitap incelenmiş ve Tablo 10'da kapak görselleri sunulmuştur.

Tablo 10. Nörogelişimsel Bozukluklar Teması Kapsamında İncelenen Kapak Görselleri

Tema	Kapak Görselleri
Nörogelişimsel Bozukluklar	

“Otizm Bazen” isimli çocuk kitabının kapak tasarımı, 3-6 yaş aralığındaki çocukların somut düşünme ve basit mesajlara olan ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde hazırlanmıştır. Kullanılan net ve sade görseller ile kısa başlık yapısı, okul öncesi dönemdeki çocukların anlama ve ilgilenme düzeylerine uygun bir biçimde düzenlenmiştir. Başlıkta kullanılan “bazen” ifadesi, otizmin sürekli, tek tip ve sabit belirtilerden oluşmadığını, farklı zaman dilimlerinde farklı biçimlerde ortaya çıkabildiğini ifade etmektedir. Bu ifade, otizmin geniş bir spektrumda yer aldığını ve her çocukta kendine özgü belirtilerle ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Kitap kapağında bulunan kırmızı koala görseli, özellikle okul öncesi dönem çocuklarının ilgisini çekecek biçimde tasarlanmıştır. Koalanın bir dala tutunmuş olması, otizmlili bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları güçlükleri aşmak için desteğe ihtiyaç duyduklarını ve çevreleriyle farklı bir ilişki kurduklarını sembolize etmektedir. Ayrıca yeşil yapraklar ve mavi obje detayları, otizme sahip bireylerin duyuşsal hassasiyetleri ve dünyayı farklı algılama biçimlerini temsil edebilecek şekilde tasarlanmıştır.

Prof. Dr. Bengi Semerci tarafından kaleme alınan “Ben Yaramaz Değilim!” adlı çocuk kitabının kapağı, nörogelişimsel bir bozukluk olan Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) tanılı çocukların karşılaştığı temel güçlükleri yansıtmak üzere tasarlanmıştır. Başlıkta yer alan “Ben yaramaz değilim!” ifadesi, toplumda sıklıkla yanlış yorumlanan davranışlara karşı savunma niteliği taşımakta olup, söz konusu davranışların ardındaki nörogelişimsel temeli görünür kılmayı amaçlamaktadır. Kapakta, hareket hâlinde koşan bir çocuk ve ona yöneltilen “Dikkat et!” ve “Yavaş ol!” gibi uyarılar yer almakta, bu da DEHB tanılı çocukların çevreleri tarafından sıklıkla kontrolsüz, aceleci ya da “yaramaz” şeklinde etiketlendiklerine işaret etmektedir. Görselde yer alan devrilmiş sandalye ve çocuğun koşma hâli, bu davranışların çevresel sonuçlarının çoğu zaman fark edilmeden veya istemsiz biçimde ortaya çıktığını temsil etmektedir. Koyu renkli arka plan ise dikkat dağınıklığını temsil eder biçimde dağınık desenlerle desteklenmiştir. Bu tasarım, çocukların yaşadığı içsel karmaşayı ve çevresel uyumsuzluğu yansıtarak nörogelişimsel semptomların görsel karşılığını sunmaktadır.

Prof. Dr. Bengi Semerci tarafından kaleme alınan “Öğrenme Güçlüğünü Nasıl Yendim?” başlıklı çocuk kitabı ise özgül öğrenme güçlüğü (disleksi) yaşayan çocukların hem akademik hem de duygusal deneyimlerine yönelik içerik sunmaktadır. Kitabın başlığında yer alan “nasıl yendim?” ifadesi, çocukların karşılaştıkları öğrenme güçlükleriyle baş etme süreçlerine ilişkin pozitif, öz yeterlik odaklı ve umut verici bir yaklaşımı yansıtır. Kitap kapağında, yetişkin bir figür ile çocuk figürünün birlikte yer aldığı ve aralarında öğretim temelli bir etkileşimin bulunduğu sahne dikkat çekmektedir. Bu görsel, disleksi tanılı çocukların öğrenme süreçlerinde görsel materyallere ve çoklu duyuya dayalı öğretim tekniklerine duydukları ihtiyaca işaret eder. “Elma” ve “Masa” kelimeleri ile ilişkilendirilmiş resimler, öğrenme sürecinin somutlaştırılarak yürütülmesinin önemine dikkat çekmekte; özgül öğrenme güçlüğü olan çocuklara yönelik pedagojik yaklaşımları temsil etmektedir.

Tartışma

Ayrımcılık teması kapsamında incelenen çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin etnik kimliklerine, dış görünüşlerine ya da yaşadıkları coğrafi koşullara göre farklılaştırılması, kimi zaman kapsayıcılığı teşvik edici biçimde ele alınırken; kimi durumlarda kalıp yargıları pekiştirme riski taşımaktadır. Özellikle ten rengi betimlemelerinde kullanılan “zenci” ifadesi gibi dışlayıcı bir dile yer verilmesi, çocuk okuyucuların ayrımcılığı normalleştirme olasılığını artırmaktadır. Bu durum, ayrımcılık ve dışlanma kavramlarının çocuk kitapları aracılığıyla nasıl temsil edildiğinin sosyal hizmet bakış açısıyla ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Yıldırım (2021) ayrımcılığı birey ya da grupların, belirli özelliklerinden dolayı dışlanmasına neden olan çok boyutlu bir olgu olarak tanımlarken Erdoğan ve Vatandaş (2020), bu durumun arkasındaki belirleyici gücün önyargılar olduğunu vurgulamaktadır. İncelenen görsellerde kültürel ve etnik farklılıklara yer verilmesi, çocukların çeşitliliği tanımaya katkı sağlayabilecekken bu temsillerin stereotipleştirici ve indirgemeci bir biçimde sunulması tam tersi bir etki oluşturabilmektedir. Nitekim çocuk sosyal hizmeti, ötekileştirilen ya da görünmez kılınan çocukların güçlendirilmesini hedeflerken, erken yaşta verilen mesajların adalet, eşitlik ve kapsayıcılık değerleriyle uyumlu olmasına önem atfetmektedir. Bu bağlamda, çocuk kitaplarının ayrımcılığı yeniden üreten değil, onu sorgulayan ve dönüştüren bir içerik sunması sosyal hizmet mesleki etik ilkeleri açısından oldukça önemlidir.

Engellilik teması kapsamında incelenen çocuk kitaplarında, engelli bireylerin toplumdaki görünürlüğüne ve çocukların bu farklılıklara karşı tutum geliştirmesine olanak tanıyan sembolik anlatımların öne çıktığı görülmektedir. Özellikle işitme engeli olan karakterlerin işaret diliyle iletişim kurduğu ya da ortopedik engeli olan bireylerin sosyal ortamlarda aktif olarak yer aldığı görseller, engelli bireylerin pasif ya da yardıma muhtaç olmadığını, aksine toplumsal yaşama katılma haklarının bulunduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, çocukların erken yaşta farklılıkları tanıma, empati geliştirme ve önyargıdan uzak bir bakış açısı kazanmalarını açısından önem arz etmektedir. Engellilik

çoğunlukla bireysel bir eksiklik ya da sağlık sorunu olarak algılsa da sosyal hizmet disiplininin benimsediği yaklaşıma göre, engelli bireyler hastalık temelinde değil; toplumsal engellerle karşılaşan bireyler olarak ele alınmalı ve desteklenmelidir (Kahraman-Güloğlu, 2022). Yelçe (2020), engelliliği fiziksel, zihinsel, duygusal ya da sosyal alanlardaki yeti kaybı olarak tanımlarken Arca ve Saka (2019), engel türlerini zihinsel, görsel, işitsel, ortopedik ve sürekli hastalıklar başlıkları altında sınıflandırmaktadır. Ancak bu tanımların ötesinde, çocuk kitaplarında engelli bireylerin görünme biçimi; onların nasıl anlaşıldığını, nasıl temsil edildiklerini ve hangi rollere atandıklarını ortaya koyar. Bu bağlamda, çocuk kitaplarında engellilik temasının acıma, dışlama ya da idealize etme tuzaklarına düşmeden, gündelik hayatın doğal bir parçası olarak sunulması sosyal hizmetin eşitlik ve kapsayıcılık ilkeleriyle örtüşmektedir.

İncelenen çocuk kitaplarının bazılarında, çocukların kendilerini korumaları, sınırlarını belirlemeleri ve güvenli olmayan durumlara karşı farkındalık geliştirmeleri gerektiğine yönelik görseller dikkat çekmiştir. Özellikle yabancı kişilere mesafe koyma, kaybolma durumunda polisten yardım isteme ya da beden bütünlüğüne yönelik tehditlerde hayır diyebilme gibi mesajlar, çocuklara doğrudan güvenlik davranışları kazandırmayı hedeflemektedir. Bu tür görsel temsiller, çocukların ihmal ve istismar gibi riskli durumları tanımaları, yardım isteme yollarını öğrenmeleri ve kendilerini ifade edebilmeleri açısından önemli bir erken müdahale alanı oluşturmaktadır. Uğurlu ve Gülsen'in (2014) belirttiği gibi çocuğun temel fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının bakımverenler tarafından karşılanmaması ihmal oluştururken Aktay'a (2020) göre çocuğa fiziksel, cinsel, duygusal veya ekonomik yönden zarar veren davranışlar istismar kapsamındadır. Bu bağlamda, çocuk kitaplarında bu tür içeriklere yer verilmesi, yalnızca öğretici bir işlev değil, aynı zamanda çocuğun gelişimsel kırılganlığını gözetken koruyucu-önleyici bir sosyal hizmet yaklaşımını da yansıtır. Özpolat (2023), çocuklukta yaşanan ihmal ve istismar deneyimlerinin bireylerin ruh sağlığı üzerinde kalıcı etkiler yaratabileceğini ifade ederken bu kitapların sunduğu görseller, çocukların sınır bilinci geliştirmelerini ve tehlikeli durumları ayırt edebilmelerini destekleyen psiko-eğitsel materyaller olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla erken yaşta sunulan bu tür içerikler, çocukların kendini koruma becerilerini artırırken sosyal hizmet uzmanlarının da çocukla çalışma süreçlerinde kullanabileceği önemli araçlar arasında yer alabilir.

Travmatik yaşantılar çocukların zihinsel, duygusal ve fiziksel bütünlüklerini tehdit eden olaylar karşısında verdikleri tepkilerle şekillenmekte; özellikle okul öncesi dönemde bu tepkiler sözel ifade yerine davranışsal ve bedensel belirtilerle açığa çıkabilmektedir (Uğurluoğlu ve Erdem, 2019). Travma teması kapsamında incelenen kitaplar travmanın doğrudan temsilinden ziyade metaforik ve sembolik görsellerle çocukların yaşadığı kriz durumlarını görünür kılmaktadır. Travmaya dair içeriklerde yalnızlık, belirsizlik ve güvende olmama hissi baskındır. Travma sonrası çocukların

yaşadıkları duyguları anlamlandırma çabası, sosyal hizmetin güçlendirme ve psiko-sosyal destek ilkeleriyle doğrudan ilişkilidir. Özellikle afet, savaş ve zorunlu göç gibi toplumsal travmalarda, çocukların deneyimledikleri kayıp ve karmaşayı kitaplar aracılığıyla dışsallaştırmaları hem iyileşme sürecinin bir parçası hem de ifade desteği olarak değerlendirilebilir. Erden ve Gürdil (2009), travma sonrası çocukların yoğun soru sorma eğiliminde olduklarını ve yetişkinlerden açık, sade yanıtlar beklediklerini vurgulamaktadır. Ancak birçok hikâyede yetişkin figürlerinin edilgenliği, çocuğun yaşadığı travma karşısında yalnız bırakıldığı izlenimini güçlendirmektedir. Bu durum, sosyal hizmet profesyonellerinin sadece çocukla değil bakımverenlerle de çalışarak travmanın etkilerini kuşaklar arası sürdürülebilir olmaktan çıkarma görevini bir kez daha ön plana çıkarmaktadır.

Hastalık teması kapsamında çocuk kitaplarında yer verilen görsel öğeler, hastane ortamının çocuklara nasıl aktarıldığına ve sağlık sürecinde çocuğun duygusal ihtiyaçlarının nasıl temsil edildiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Hastane gibi çocuklar için kaygı uyandırabilecek ortamlarda kullanılan yumuşak renkler, sevimli karakterler ve koruyucu nesnelere, yalnızca görsel bir estetik değil; aynı zamanda psikolojik güvenlik hissi yaratma amacı taşımaktadır. Sağlık hizmetlerinin yalnızca tıbbi müdahale ile sınırlı kalmaması; sosyal, psikolojik ve eğitsel destekle birlikte sunulması, çocuğun iyileşme sürecine çok yönlü katkı sağlamaktadır (Deniz ve Aral, 2003). Özellikle uzun süreli tedavi süreçlerinde çocukların yaşadığı sosyal izolasyon, gelişimsel gerileme ve davranışsal sorunlar, sosyal hizmetin müdahale alanına işaret eden önemli göstergelerdendir (Er, 2006). Bu noktada, kitaplarda yer alan hastalık temalı görsellerin çocuğun sadece fiziksel sağlığına değil; aynı zamanda duygusal iyilik hâline de odaklanması, sosyal hizmetin bütüncül yaklaşımıyla örtüşmektedir. Çocuk kitapları, hastalık sürecinde yaşanan belirsizlik, korku ve yalnızlık duygularını anlamlandırma sürecinde çocuk için güvenli bir alan yaratabilir. Bu anlatılar, yalnızca hasta çocukları değil onların sağlıklı akranlarını da empati, anlayış ve destek becerileri geliştirme yönünde güçlendirir.

Davranışsal problemler teması kapsamında incelenen çocuk kitaplarında, saldırganlık, zorbalık, kaba dil kullanımı ve öfke kontrolü gibi durumlar doğrudan ele alınmakta ve bu davranışların sosyal ilişkiler üzerindeki etkileri görsel anlatımlarla desteklenmektedir. Özellikle “Cemile Kötü Söz Söylüyor” kitabının kapağında, ana karakterin ağzını elleriyle kapatması, çocuğun yanlış bir davranışın farkına varması ve bu davranışın sonuçlarını içselleştirme sürecini sembolize eder niteliktedir. Benzer şekilde “Rubi Çok Kaba Davranıyor” kitabında öfke, ani tepkiler ve sınır ihlalleri dikkat çekerken “Teo'nun Zorbalık Kitabı” görselinde ise zorbalığın hedefi olan bireyin yalnızlığı ve duygusal çöküntüsü öne çıkmaktadır. Bu tür temalar, okul öncesi dönemde sık karşılaşılan yalan söyleme, saldırganlık, utangaçlık ya da kıskançlık gibi davranışların gelişimsel sınırlar içinde mi yoksa problematik bir örüntüyle mi ortaya çıktığının ayırt edilmesini zorunlu kılar (Hyson ve Karen, 1987; Özbey, 2010). Sosyal hizmet disiplini, bu tür davranışsal belirtileri yalnızca çocuk merkezli

değerlendirmek yerine, çocuğu çevreleyen aile, okul ve sosyal bağlamlarla birlikte analiz etmeyi hedefler. Çocuk kitaplarında bu davranışların nedenleri kadar sonuçlarına da odaklanması, çocuğun empati becerisi geliştirmesini, sosyal ilişkilerinde öz denetim kurabilmesini ve sorun çözüme yollarını öğrenmesini destekler.

Aile içi problemler, özellikle okul öncesi dönemde çocuğun duygusal, sosyal ve gelişimsel bütünlüğü açısından kritik bir öneme sahiptir. İncelenen çocuk kitaplarının kapak görsellerinde boşanma, kardeş kıskançlığı, ayrılık gibi çocuk açısından karmaşık ve duygusal yükü yüksek aile yaşantıları sembolik ve doğrudan biçimlerde temsil edilmiştir. Ebeveynlerin ayrılığına odaklanan görselde, çocuğun yalnız, şaşkın ya da kaygılı hâlde resmedilmesi bu tür yaşam olaylarının çocukta güven kaybı, suçluluk ve terk edilme korkusu gibi duygularla iç içe geçtiğini göstermektedir. Türkaslan'ın (2007) da belirttiği gibi özellikle boşanma süreci, okul öncesi dönemdeki çocuklarda korku, suçluluk ve yoğun belirsizlik duyguları yaratabilmektedir. Bununla birlikte, kitap kapaklarında anne-baba figürlerinden birinin eksikliği ya da çocuğun onların arasında yalnız bir pozisyonda sunulması, çocuğun bakım ve sevgi gereksinimlerinin karşılanmasında yaşadığı boşluğu da görsel olarak yansıtmaktadır. Çocuk sosyal hizmeti, çocuğun bu gibi kriz durumlarında korunmasını ve desteklenmesini temel alan bir müdahale yaklaşımı benimser. Erdoğan ve Tuncer'in (2018) vurguladığı gibi, ebeveynlerin bakım verme kapasitesinin yetersiz olduğu, yaşam koşullarının elverişsiz olduğu durumlarda çocuğun yüksek yararı gözetilerek bakım tedbiri uygulamasına gidilebilmektedir. Bu bağlamda aile içi problemlerin çocuk kitapları yoluyla ele alınması, hem çocuğun yaşadığı duygusal deneyimi anlamlandırmasına katkı sağlamakta hem de bakım verenlerin çocuk üzerindeki etkilerini fark etmelerine imkân sunmaktadır.

Göç teması kapsamında incelenen çocuk kitaplarının kapak görselleri, çocukların yer değiştirme, belirsizlik, uyum ve ayrılık gibi göç sürecine özgü duygularla nasıl yüzleştiklerini görsel semboller aracılığıyla yansıtmaktadır. Çocuk figürlerinde hâkim olan tedirginlik, bilinmezliğe doğru hareket etmenin getirdiği güvensizlik hissini yansıtmaktadır. Göç, özellikle çocuklar açısından hem kimlik karmaşası hem de aidiyet duygusunun zedelenmesi gibi ikincil travmaları beraberinde getirebilmektedir (Gürbüz, 2019; Sayın vd., 2016). Göç sürecinde çocukların eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlere erişimde dezavantaj yaşamaları, psikososyal destek ihtiyacını artırmaktadır (Karataş ve Barut, 2021; Şeker, 2016). Bu bağlamda çocuk kitaplarında göç temasının işleniş biçimi, çocuğun yaşadığı karmaşık duyguları tanımasına, dışsallaştırmasına ve yeniden anlamlandırmasına olanak tanıyarak destekleyici bir işlev görmektedir.

Nörogelişimsel bozukluklar teması kapsamında incelenen kitap kapaklarında, özellikle DEHB, otizm spektrum bozukluğu ve özgül öğrenme güçlüğü gibi yaygın tanuların dolaylı yoldan temsil edildiği görülmektedir. Çocuk karakterlerin aşırı hareketli, odaklanmada zorlanan ya da çevresindeki

uyaranlara karşı aşırı duyarlı hâlleri, görsel anlatımlarda nörogelişimsel farklılıkların sembolik yansımaları olarak öne çıkmaktadır. Nörogelişimsel bozukluklar, beyindeki gelişimsel farklılıkların bir sonucu olarak bireyin sosyal etkileşim kurmada, dikkat sürdürmede ve motor davranışları kontrol etmede zorluk yaşamasına neden olabilmektedir (Aksoy, 2019; Faroy vd., 2016). Ancak bu durumlar, yalnızca bireysel bir “eksiklik” olarak değil, çocuğun çevresel destekle baş edebileceği bir gelişimsel farklılık olarak ele alınmalıdır. Sosyal hizmet disiplini, bu tür tanılarla yaşayan çocuklara yönelik yaklaşımında tıbbi modelin ötesine geçerek sosyal, eğitsel ve çevresel desteklerin önemini vurgular. Nitekim kitap kapaklarında yer alan renkli, dinamik ve çoğu zaman mizahi anlatımlar, çocuğun tanıdan ibaret olmadığını, bireyselliğini ve güçlü yönlerini de barındırdığını göstermektedir. Bu anlatım biçimi, etiketleyici değil güçlendirici bir temsil stratejisi olarak değerlendirilebilir. Carter (2013) ve Tar (2021), otizm, DEHB ve öğrenme güçlüğü gibi tanıların çocukların yalnızca bilişsel değil sosyal gelişimlerini de etkilediğini vurgularken bu çocukların uygun sosyal hizmet uygulamalarıyla potansiyellerini ortaya koyabileceklerini belirtmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, 3–6 yaş grubuna yönelik olarak yayımlanan 26 resimli çocuk kitabının kapak görselleri içerik analizine tabi tutulmuş ve çocuk sosyal hizmeti bağlamında değerlendirilebilecek dokuz ana tema belirlenmiştir: ayrımcılık, engellilik, ihmal ve istismar, travma, hastalık, davranışsal problemler, aile içi problemler, göç ve nörogelişimsel bozukluklar. Her bir tema kapsamında, çocukların karşı karşıya kaldığı sosyal riskler, güçlükler ve korunma ihtiyacı içeren durumların sembolik, metaforik ya da doğrudan görsel anlatımlarla sunulduğu tespit edilmiştir.

Bazı kapaklarda kullanılan ifadeler, örneğin “zenci” sözcüğünün doğrudan başlıkta yer alması, çocukların erken yaşta ayrımcı söylemlerle karşılaşma riskini göstermesi açısından dikkat çekicidir. İhmal ve istismar temasında, çocuğun yalnızlığı, kaybolmuşluğu ya da güven arayışı net şekilde vurgulanmış; polis koruyucu figür olarak yer alması ise sosyal destek sistemine dair olumlu bir çerçeve sunmuştur. Travma temalı görsellerde çocukların tedirginlik, korku ve bilinmezlik gibi duygularla yüzleştirildiği; valizler, trenler ve koyu renkli gölgeler aracılığıyla metaforik anlatımın yoğun biçimde kullanıldığı görülmüştür. Aile içi problemler bağlamında çocuğun görsel olarak yalnız konumlandırılması, yaşadığı durumların duygusal yükünü simgesel düzeyde yansıtmaktadır. Nörogelişimsel bozukluklara dair görsellerde dikkat dağınıklığı, aşırı hareketlilik ya da tekrarlayıcı davranışlar dolaylı biçimde işlenmiş, ancak genellikle tanılayıcı değil destekleyici bir dille sunulmuştur. Sonuç olarak elde edilen bulgular, resimli çocuk kitaplarının yalnızca birer eğlence veya öğretim aracı olmanın ötesinde, çocukların duygusal ifadelerini destekleyen, sosyal farkındalık geliştirmelerine katkı sunan ve sosyal hizmet uygulamalarında kullanılacak psiko-sosyal müdahale materyalleri olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma önerileri aşağıda sunulmaktadır:

Yayınevleri, yazarlar ve illüstratörler; çocuk gelişimi, psikoloji ve sosyal hizmet alanında uzman kişilerle iş birliği içinde çalışarak içeriklerin pedagojik doğruluğunu güçlendirmelidir. Sosyal hizmet uzmanları, hikâye kitaplarını yalnızca bir değerlendirme aracı olarak değil aynı zamanda çocuğun yaşantısını anlamlandırmasına yardımcı olacak bibliyoterapötik bir yöntem olarak kullanmalıdır. Okul öncesi kurumlarda, öğretmenlerin sosyal hizmet temalı kitapları bilinçli şekilde seçmeleri ve sınıf içi uygulamalarda bu kitapları rehberlik materyali olarak değerlendirmeleri desteklenmelidir. Gelecek araştırmalarda yalnızca kapak görselleri değil kitapların içeriği, anlatı dili, karakter temsilleri ve görsel tasarım bütünlüğü bir arada analiz edilerek çocukların algı dünyasına daha derinlikli bakılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Aksoy, U. M. (2019). Nörogelişimsel bozukluklar: Bir ağacın farklı dalları. *İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Tıp Dergisi*, 11(Ek), 1–4. <https://doi.org/10.5222/iksstd.2019.26121>
- Aktay, M. (2020). İstismar ve ihmalin çocuk üzerindeki etkileri ve tedavisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 169–184. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gpd/issue/54914/774648> sayfasından erişilmiştir.
- Arca, M. & Saka, G. (2019). Engellilerin temel hizmetlere ulaşılabilirliği ve beklenti durumları. *Eurasian Journal of Family Medicine*, 8(2), 69–77. <https://doi.org/10.33880/ejfm.2019080203>
- Arizpe, E. & Styles, M. (2016). *Children reading picturebooks: Interpreting visual texts*. Routledge.
- Carter, P. (2013). *Autism spectrum disorders*. British Association for Adoption & Fostering.
- Çabuk, B., Baş, T., & Teke, N. (2017). Resimli öykü kitaplarındaki görseller ve metinler masum mu? İletilen doğal çevre mesajları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 984-1016.
- Çer, E. (2014). *Edebiyatta çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkelerinin incelenmesi*. (Doktora Tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çer, E. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Eğiten.
- Deniz, Ü. & Aral, N. (2003). Kronik hastalığı olan ve olmayan çocukların davranış problemlerinin yaş ve cinsiyete göre incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 28, 37–44.
- Dominelli, L. (2009). *Introducing social work*. Polity.
- Er, M. (2006). Çocuk, hastalık, anne-babalar ve kardeşler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 49, 155–168.
- Erden, G. & Gürdil, G. (2009). Savaş yaşantılarının ardından çocuk ve ergenlerde gözlenen travma tepkileri ve psiko-sosyal yardım önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 1–13.
- Erdoğan, M. & Vatandaş, C. (2020). Bireysel ve toplumsal dışlanma pratiği: Önyargı ve ayrımcılık. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 474–485.

- Erdoğan, T. & Tuncer, B. (2018). Olumlu ve olumsuz yönleriyle kurum bakımındaki çocukların durumu. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 474-484. <https://doi.org/10.21733/ibad.414956>
- Faroy, M., Meiri, G., & Arbelle, S. (2016). DSM-5 and autism: Diagnostic changes and clinical implications in early childhood. *Harefuah*, 155(5), 291-322.
- Gürbüz, S. (2019). Suriyeli sığınmacı kadınlar örneğinde sağlık personeli imajı. *Kurgu*, 27(3), 53-65.
- Hong, S. (2014). Access to higher education for disadvantaged groups in China. *Chinese Education and Society*, 37(1), 54-71. <https://doi.org/10.1080/10611932.2004.11031612>
- Hyson, M. C. & Karen, V. T. (1987). *The shy child*. ERIC Identifier: ED295741.
- Kahraman-Güloğlu, F. (2022). Engellilik hakkında kavramsal karmaşanın nedenleri ve Türkiye'deki durum. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(1), 291-315. <https://doi.org/10.33417/tsh.989123>
- Karataş, M. & Barut, B. (2021). Sosyal hizmet perspektifinden göç ve savunmasız gruplar: IOM raporları üzerine bir araştırma. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 86-109. <https://doi.org/10.30803/adusobed.913915>
- Karatay, H. (2016). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. T. Şimşek (Ed.), *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı* (4. b.) içinde (s. 81-129). Grafiker.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2019). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba-Altun & A. Ersoy, Çev.). Pegem Akademi.
- Nodelman, P. (2009). Decoding the images, how picture books work. P. Hunt (Ed.), *Understanding children literature* içinde (s. 79-90). Routledge.
- Özbey, S. (2010). Okul öncesi çocuklarda uyum ve davranış problemleriyle başa çıkmada ailenin rolü. *Aile, Toplum ve Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6(22), 9-18.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589. <https://doi.org/10.5455/cap.20120433>
- Özmert, E. N. (2006). Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-III: Aile. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 49(3), 256-273.
- Özpolat, A. O. (2023). Çocuk ihmal ve istismarının politikalarla ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 141-153.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.). Pegem Akademi.
- Payne, M. (2021). *Modern social work theory* (5. b.). Oxford University.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.

- Sipe, L. R. (2008). *Storytime: Young children's literary understanding in the classroom*. Teachers College.
- Şeker, D. (2016). Göç sürecinde kadın. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 199–214.
- Tar, E. (2021). Orem öz-bakım teorisine göre otizm spektrum bozukluğu olan çocuk ve ailesini tanılama süreci: Olgu sunumu. *Güncel Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 126–134.
- Türkarlan, D. N. (2007). Boşanmanın çocuklar üzerine olumsuz etkileri ve bunlarla başetme yolları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 11(11), 99-108. <https://doi.org/10.21560/spcd.50096>
- Uğurlu, Z. & Gülsen, İ. (2014). Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1–24. <https://doi.org/10.20860/ijoses.40982>
- Uğurluoğlu, D. & Erdem, R. (2019). Travma geçiren bireylerin spiritüel iyi oluşlarının travma sonrası büyümeleri üzerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 833–858. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.507731>
- Yelçe, Z. N. (2020). Engellilik tarihi araştırmalarına genel bir bakış. A. R. Aydın, İ. Keskin, & Z. N. Yelçe (Ed.), *Engellilik tarihi yazıları içinde* (s. 3–19). İstanbul Üniversitesi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yıldırım, S. (2021). Ayrımcılık temelli dışlanma: Türkiye’de çalışma hayatında kadınlar. *SGD – Sosyal Güvenlik Dergisi*, 11(2), 321–346. <https://doi.org/10.32331/sgd.1049046>

Extended Summary

Social work is a discipline that engages with individuals and groups who experience difficulties in meeting the demands of social life, aiming to support and empower them. Social work practices involving children focus on ensuring that children grow up in safe and healthy environments. The 3–6 age range is particularly significant, as it is a developmental stage characterized by heightened imagination and difficulty in distinguishing between reality and fiction. Therefore, children's books targeting this age group—especially picture books—must be carefully designed to support children's psychosocial development. Picture books play a vital role in helping children make sense of their surroundings, fostering personality development, and promoting social awareness. The design of book covers is particularly important, as it constitutes the child's first point of interaction with the book; elements such as color, imagery, and text must be visually engaging, thematically coherent, and content-reflective.

The aim of this study is to examine the cover illustrations of 26 picture books published for children aged 3 to 6 through content analysis and to evaluate the findings from a child social work perspective. A qualitative research design was adopted, as the primary goal of the study is to interpret the depth of meaning in visual content and to identify themes based on their social context. The

document analysis technique enables a systematic, objective, and thematic investigation of the visual elements in children's books. The sample of the study consisted of 26 picture books selected from a total of 4,315 books available in a foundation university's children's library. Selection criteria included: (a) the book targeting the 3–6 age group, (b) inclusion of a narrative, and (c) addressing themes of disadvantage (such as discrimination, migration, neglect, etc.). Content analysis was employed to analyze the data. Inter-coder reliability was calculated using the formula proposed by Miles and Huberman (2019), resulting in a reliability coefficient of 92.3%, indicating high agreement and supporting the reliability of the analysis.

The analysis yielded nine core themes relevant to child social work: discrimination, disability, neglect and abuse, trauma, illness, behavioral problems, intra-family problems, migration, and neurodevelopmental disorders. For each theme, three book covers were examined and evaluated in terms of color, composition, character representation, and emotional expression. In books themed around discrimination, the inclusion of characters with diverse ethnic backgrounds, skin colors, or physical characteristics was generally found to promote diversity. However, the use of historically and culturally problematic terminology (e.g., the term "negro") raised concerns about normalizing discriminatory attitudes in young readers. The disability theme included visual representations of hearing and visual impairments, as well as physical disabilities. The portrayal of children with disabilities in active, socially engaged roles was considered beneficial for fostering empathetic and non-prejudiced attitudes among young readers. Neglect and abuse were represented through illustrations that emphasized children's capacity to set boundaries, stay away from unsafe individuals, and express their emotions. Books such as *Would You Keep My Secret?* and *I Don't Go with Just Anyone* conveyed pedagogical messages regarding children's right to bodily autonomy and personal safety. Books under the trauma theme addressed crises such as war, natural disasters, and forced migration. For instance, *Zeynep from Aleppo* highlighted the psychological struggles of war-affected children, portraying both loss and hope through its visual composition. *Elmer and the Flood* offered messages that supported children's resilience and problem-solving skills in the face of natural disasters. The illness theme included representations of hospital environments, chronic diseases (e.g., diabetes), and healing processes presented with pedagogical sensitivity. The use of calming colors, expressive character faces, and supportive visual elements (e.g., toys) helped normalize illness and reduce anxiety in children. Behavioral problems were addressed through themes such as anger management, bullying, and inappropriate language use. The visuals aimed to support children's development of empathy, self-regulation, and social problem-solving skills. These books also served as resources for character education and social-emotional learning. Under intra-family problems, issues such as sibling jealousy, divorce, and separation were depicted as life crises that children may encounter. The lonely and anxious

expressions of the characters, along with the emotional distance shown between children and parent figures, reflected the child's emotional vulnerability and unmet needs. Books addressing migration constructed narratives around displacement, adaptation, and the sense of belonging. Visual elements such as bird imagery, suitcases, and natural elements symbolizing new beginnings were used to help children metaphorically comprehend the migration experience. Within the theme of neurodevelopmental disorders, conditions such as autism, attention deficit, and learning difficulties were explored. These books took a stance against labeling such differences as "misbehavior," instead providing an empathetic and supportive portrayal of neurodiversity. Certain expressions used on book covers—such as the direct use of the term "negro" in a title—are noteworthy in terms of the risk they pose of exposing children to discriminatory discourse at an early age. In the theme of neglect and abuse, children's experiences of loneliness, feeling lost, or searching for safety were clearly emphasized, while the depiction of the police as a protective figure presented a positive image of the social support system. In trauma-themed visuals, children were confronted with emotions such as anxiety, fear, and uncertainty, and metaphorical representations—such as suitcases, trains, and dark shadows—were used extensively. Within the context of intra-family problems, the child was visually positioned alone, symbolically reflecting the emotional burden of the situation. In visuals addressing neurodevelopmental disorders, signs such as inattention, hyperactivity, and repetitive behaviors were indirectly illustrated and generally presented in a supportive rather than pathologizing manner. Overall, the findings indicated that picture books went beyond being mere sources of entertainment or instruction; they served as psychosocial tools that supported emotional expression, fostered social awareness, and could be effectively utilized within the scope of social work interventions.

It is recommended that publishers, authors, and illustrators collaborate with experts in child development, psychology, and social work to enhance the pedagogical quality and accuracy of book content. Social workers should employ storybooks not only as assessment instruments but also as bibliotherapeutic tools to help children make sense of their lived experiences. In preschool settings, educators should be encouraged to select socially themed books consciously and incorporate them into classroom practices as part of guidance and support activities. Future research should go beyond analyzing cover illustrations and instead include the examination of narrative content, language use, character representations, and overall visual design to gain deeper insights into how children construct meaning from picture books.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmaya, birinci yazar %70, ikinci yazar %30 oranında katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Araştırmanın gerçekleştirilmesine olanak sağlayan üniversite kütüphanesi çalışanlarına teşekkürlerimizi sunarız.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, doküman incelemesine dayalı bir çalışma olduğu için etik kurul izni gerektirmemektedir.